

תם עידן אבו-אבו-כביר

שלב משמעותי בתהליך המרתק של הפיכת שירות בתי הסוהר לרשות הכליאה הלאומית והיחידה בישראל, מצוין עם המעבר של בית המעצר הידוע אבו-כביר לידי שב"ס ■ מעתה, אל תאמר עוד "אבו כביר" - אמור: "בית מעצר תל אביב" ■ סופה של תקופה

מאת: עין-יה גבע

הנוגע לטיפול באסירים. תפיסת העולם של גנות ודיכטר קובעת כי הטיפול באסירים הוא ליבת הפעילות של שב"ס, שהוא הגוף היחיד, המומחה והמקצועי, המשדרג פעילותו כל העת, ובעל היכולת הטובה ביותר, המוכחת, לנהל את מכלול הפעילות הארצית הקשורה באסירים ובבתי כלא. עובדה זו התחדדה כאשר התברר עם חלוף השנים - בהן פרצו שתי אינתיפאדות שהביאו לגידול עצום במספר האסירים הבטחוניים - כי הטיפול באסירים הפך לנטל על פעילותם השוטפת של הצבא והמשטרה. שיקולי יוקרה וכבוד הוויזו בסיפור הזה הצידה, ולנגד עיני היוזמים עמדו רק העובדות בשטח

יפקד סגן גונדר חיים מורד, ששימש כמפקד המקום במתכונת המשטרתית.

למרות שהמעבר מתנהל בשלבים, ללא רעש וצלצולים, תוך שיתוף פעולה הדוק בין כל הגורמים, מדובר בעצם במהפכה, שמשמעותה הכרזה על שב"ס כרשות כליאה לאומית - גוף מרכזי, יחיד, שירכז תחת ידיו את כל הטיפול באסירים בישראל.

התהליך שהחל כבר לפני מספר שנים, ואשר הובילו אותו ביד רמה נציב שירות בתי הסוהר רב גונדר יעקב גנות והשר לביטחון הפנים אבי דיכטר, קובע כי לשב"ס יתרון יחסי מובהק על פני שני הגופים האחרים - הצבא והמשטרה, בכל

לפני שבועות אחדים, הושלמה רשמית העברתו של בית המעצר 'אבו כביר' מהמשטרה לאחריות שירות בתי הסוהר, והוא נקרא מעתה "בית המעצר תל אביב". שינוי השם מכריז לא רק על כניסת שב"ס לעיר הגדולה, אלא גם תוחם גבול ברור בין שני הגופים, וקובע שלב נוסף ומשמעותי בתהליך ארוך, מורכב ומרתק, במסגרתו מועברים בתי הכלא ובתי המעצר בישראל מידי הצבא והמשטרה לידי רשות אחת - שירות בתי הסוהר. בית המעצר יהיה כפוף למחוז מרכז של שב"ס, בפקודו של גונדר נזים סביתי, ועל המתקן עצמו

של שבי"ס - כל אלה, שוב, על בסיס הניסיון המוצלח ב'קישון', שהעברתו הושלמה לשביעות הרצון המלאה של מחוז צפון של המשטרה. גם הסוהרים שהגיעו ל'אבו כביר' מיחידות שבי"ס אחרות חווים שינוי, ודי אם נזכיר את מתכונת הקליטה של אסירים - 24 שעות ב'קישון' וביאבו כביר', בניגוד לזו של שבי"ס, הפועלת עד השעה 17:00 בלבד. ריבוי תנועות אסירים, כ-200 כניסות ויציאות ביום, מחייב טיפול בקטגוריות שונות של אסירים, עצורי ימים, נשים וקטינים, בו-זמנית - מתכונת עבודה ששבי"ס לא התנסה בה עד היום. עם זאת, לשבי"ס יש יכולת ויסות טובה הרבה יותר מזו שהיתה למשטרה.

שדרוג פיזי של מתקני הכליאה

תהליך ההעברה של בתי הכלא בישראל לידי שבי"ס כולל גם שדרוג פיזי, במקביל לקליטת כוח אדם חדש וקביעת נהלים חדשים. בבית המעצר 'קישון' הוקם מרכז מבקרים חדש, נבנו מרפאה,

מפקד מחוז מרכז, גונדר נזים סבית

מעון סגל, מכלול קליטת אסירים משוכלל - והכל במבנים חדשים. המקום הפך, בסופו של דבר, לנעים יותר. כמו כן שודרגו סביבות העבודה ותנאי המגורים של העצירים וכל המערך הטיפולי עבר תכנון מחדש - טיפול רופאים מומחים כמו פסיכיאטר, רופא שיניים, רופא נרקולוג (סמים) ועובדים סוציאליים. למרות שלא מדובר על טווחי זמן ארוכים למעצר, שם לו שבי"ס למטרה, להעביר לעצירים תוכניות חינוך והעשרה לקידום ההשכלה. בניגוד למתכונת המשטרתית, שודרג מערך בעלי התפקידים וכתה, בכל אגף בבית המעצר יש מפקד אגף, קב"ט, קצין הדרכה ובעלי תפקידים נוספים. בבית מעצר "תל אביב" יש כיום כ-600 מקומות כליאה, וקיימת מגמה להוסיף עוד כ-60-70 מקומות, על פי הצורך. מה שהיה בבחינת קושי עצום למשטרה, מתברר כאחת היכולות הגדולות של שבי"ס.

האסירים והעצורים הפליליים והבטחוניים שנמצאים בפיקוח שבי"ס, מ-12 אלף ל-24 אלף. גם מספרם של אנשי הסגל בשירות גדל, וכיום הוא עומד על 7,000 איש!

את ידי שבי"ס חיזקה גם הוועדה בראשות האלוף במילואים עמוס ירון, שמונתה לבדיקת בריחתו של האנס הסדרתי בני סלע. הוועדה ציינה לשבח את העברת בית המעצר 'קישון' והמליצה לזרז את התהליך ולסיים, כאמור, את העברת כל מערך הכליאה לידי שבי"ס עד תום 2007. בעקבות זאת, סיכמו מפק"ל המשטרה קראדי והנציב גנות ביניהם, שביית המעצר 'אבו כביר' יהיה המתקן השני שיועבר מרשות המשטרה לרשות שבי"ס. בית המעצר 'אבו כביר' שימש את יחידות המשטרה של מחוז תל אביב, אך בשל מיקומו, שימש למעשה כבית המעצר המרכזי של משטרת ישראל. המתקן כולל 368 מקומות כליאה ונמצאים בו עצורים לימים, תום הליכים ושפוטים, כולל נשים וקטינים, עד שיועברו לבתי כלא אחרים.

המשימה הראשונה לאחר ההעברה היא החלפת "החליפה המקצועית" המשטרתית והנחלת נוהלי שבי"ס במתקן, תוך שמירה על יעודו כבית מעצר מחוזי של יחידות המשטרה בתל אביב. הממד להצלחת התהליך ייבחן באמצעות שלושה קריטריונים: שיפור שירותי הכליאה עבור מחוז תל אביב, שיפור תנאי האסורים ושיפור תנאי עבודת השוטרים והסוהרים. במסגרת ההעברה המקצועית, נערכת עבודת מטה אינטנסיבית, הכוללת את הממשקים המשטרתיים-שבי"סיים, תוך שיתוף פעולה מלא בין נציגי המשטרה, שבי"ס, ומשרדי ביטחון הפנים והאוצר.

השוטרים עוברים שינוי

משימה חשובה, אם לא מרכזית, היא קליטתם של אנשי המשטרה בשירות בתי הסוהר. אלה חווים שינוי קיצוני מקצועי, הכולל החלפת הסמכות, מעבר לידי גוף חדש, החלפת המדים והסתגלות לנהלים חדשים ושונים ולאווירה אחרת.

יש לציין, כי שורת פתיחות רבה לגבי אפשרות הבחירה העומדת בפני הסוהרים והקצינים במשטרה - האם להישאר במשטרה או לעבור לשירות שבי"ס, המתבססת אף היא על המודל המוצלח של 'קישון', במסגרתו נחתמה אמנה שקבעה, בין היתר, את תנאי המעבר ומגינה על זכויות הסגל.

שבי"ס נתפס כגוף קפדן בנושא משמעת - אישית ומקצועית - המציב סטנדרטים מאוד ברורים. גם המשטרה וגם שבי"ס משקיעים מאמצים רבים על מנת להפיג את חששם של אנשי המשטרה מפני המעבר למסגרת החדשה. התקיימו שיתוף, ניתנו הסברים, הופרכו מיתוסים ושמועות, ומתוכננים ימי עיון וסדנאות וביקורים בבתי סוהר אחרים

הפתרונות המקצועיים ששבי"ס יכול לספק. בשלב הראשון הועברו לידי שבי"ס בתי הכלא הצבאיים: 'קציעות', 'מגידו' ו'עופר'. עם השלמת משימה זו, החל תכנון העברתם של בתי המעצר המשטרתיים ברחבי הארץ, כולל בתי המעצר המחוזיים: 'קישון', 'אבו כביר', 'מגרש הרוסים' ו'באר-שבע', וכן מתקני כליאה בתחנות המשטרה ובמרחבים המשטרתיים. סיום תהליך העברתם של כל המתקנים האלו לידי שבי"ס מתוכנן לסוף 2007.

בית המעצר 'קישון' נבחר להיות ראש החץ בתוכנית המעבר לידי שבי"ס, במתכונת תוכנית חלוץ (פילוט) לחצי שנה, במסגרתה נבחנו ועובדו כל נתוני ההעברה של בית כלא משטרת. באוגוסט 2005 הושלמה רשמית ההעברה המוצלחת של 'קישון' לידי שבי"ס, בתמיכתו ובהשראתו של מפקד המחוז הצפוני, גונדר יצחק גבאי. בשנתיים שחלפו מאז, נעשתה עבודת מטה יסודית להעברת כלל היחידות, וקעת - ניתן לומר - יש בידי שבי"ס בסיס נתונים מקצועי ומוצק, מודל מוצלח להמשך ההעברה של בתי הכלא האחרים לידי.

המהפכה של גנות

תהליך הפיכת שבי"ס לרשות כליאה לאומית, בשלב קדם הרה-ארגון, החל עם כניסתו לתפקיד של הנציב גנות, שהחליט על גיוס סוהרים וקצינים צעירים יותר ובעלי השכלה גבוהה יותר. בנוסף, חיילי חובה החלו לשרת בשבי"ס, כפי שהיה נהוג עד אז במשטרה. לכך ניתן להוסיף את החלטת הנציב על ליכוד ארבעת הגושים של שבי"ס - דרום, מרכז, שרון וצפון לשלושה מחוזות, שבראשם הועמדו קצינים בדרגת גונדר במקום תת גונדר, כפי שהיה בגושים. בעקבות ביטול גוש שרון, צומצם מספר הקצינים והסוהרים בשבי"ס, אך לעומת זאת, עלה מספר בעלי דרגת גונדר.

תהליך הפיכת שבי"ס לרשות כליאה לאומית, שופך אור על השינוי האדיר שעבר הארגון בתקופתו של ניצב גנות. בין השאר, כלל השינוי הקמת יחידות לוחמות מיוחדות לטיפול בהפרות סדר, הוספת כלי רכב חדישים להובלת אסירים והכנסת אמצעי לחימה מתקדמים לשימוש. מבחינת נתוני הכליאה, הוכפל מספרם של